

О.В. Штирлов – аспірант Запорізького національного університету;
науковий керівник – канд. юрид. наук, доц., проф.
кафедри кримінального права і правосуддя – **П.В. Хряпінський**

ДЕЯКІ ЗАКОНОДАВЧІ ПИТАННЯ БЕЗПОРАДНОГО СТАНУ ОСОБИ ПОТЕРПІЛОГО СТОСОВНО СТАТТЕЙ 149, 303 КК УКРАЇНИ

Незважаючи на законодавчу активність навколо норми, що забороняє торгівлю людьми, вона змінювалась лише один раз та отримала нову, нині чинну редакцію у 2006 році. З одного боку, процес внесення змін до кримінального законодавства стимулюється необхідністю його вдосконалення. З іншого боку, лише стабільний усталений кримінальний закон може претендувати на ефективне та правильне його виконання.

Законом № 3316-IV від 12.01.2006 “Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо вдосконалення відповідальності за торгівлю людьми та втягнення у зайняття проституцією” було внесено певні зміни до ст. 149 КК України. Недоліком, притаманним чинній ст. 149 КК України є те, що з її тексту незрозумілим є такий спосіб торгівлі людьми, що формулюється як зловживання “уразливим станом”, який може тлумачитись більш широко, наприклад, як поняття “безпорадний стан”, яке притаманне вітчизняному кримінальному законодавству, що використовується протягом тривалого часу, і тому залишає поставлене запитання відкритим.

Як відомо, “безпорадний стан” – це стан коли особа, внаслідок малолітнього чи похилого віку, фізичних вад, розладу психічної діяльності, хворобливого або непритомного стану, або з інших причин не могла розуміти характеру та значення вчинюваних з нею дій або не могла чинити опір. А нововведене поняття “уразливий стан” у примітці 2 ст. 149 КК України, визначається як зумовлений фізичними чи психічними властивостями або зовнішніми обставинами стан особи, який позбавляє або обмежує її здатність усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними, приймати за своєю волею самостійні рішення, чинити опір насильницьким чи іншим незаконним діям, збіг тяжких особистих, сімейних або інших обставин. Виникає питання: що це за властивості? Позитивні вони чи негативні? Напевно негативні, тому що вони позбавляють особу усвідомлювати свої дії або керувати ними та чинити опір. Мабуть мова йде про фізичні чи психічні вади.

Далі у примітці 3 ст. 149 КК України зазначено, що: “Відповідальність за вербування, переміщення, переховування, передачу або одержання малолітнього чи неповнолітнього за цією статтею має наставати незалежно від того, чи вчинені такі дії з використанням обману шантажу чи використанням уразливого стану зазначених осіб...”. В цій примітці недоліком є те, що малолітні особи вже самі по собі, відносяться до осіб у безпорадному стані. Аналогічне положення міститься у примітці 2 ст. 303 КК України.

Якщо порівняти “уразливий” та “безпорадний” стан особи потерпілого, то стає зрозумілим, що вони схожі, однак “безпорадний стан” поняття більш

широке, бо включає в себе не тільки осіб малолітнього, а також і осіб похилого віку.

Вважаємо, що дослівно використовувати у Кримінальному Кодексі України поняття “уразливий стан” стосовно торгівлі людьми недоцільно. Ускладненість конструкції норми, притаманна такому визначенню, суперечить таким важливим та традиційним для кримінального права України принципам, покладеним в основу формулювання тексту кримінально-правової норми, як принципи точності та лаконічності. Тому з метою удосконалення чинного Кримінального кодексу України, зокрема у статтях 149, 303 слід замінити термін “уразливий стан” на “безпорадний стан”, що відповідає традиціям вітчизняного кримінального законодавства та відредагувати примітки до вказаних статей.